

ТИПОЛОГІЯ КОНЦЕПТІВ У КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ КАЗОК)

Масько Г. А.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Чернюк Н. І.

Казка здавна посідає почесне місце в житті людини. З самого дитинства і до сивої старості вона є органічною частиною її буття. На сучасному етапі розвитку суспільства інтерес до казки не тільки не згас, а навіть поживавився. Підставою для цього є матеріальна спрямованість мислення людини, прагнення до загальнолюдських духовних цінностей, скарбницею яких завжди були і залишаються казки.

Сучасна лінгвістика проявляє інтерес до багатоаспектного аналізу текстів казок та їх перекладів, оскільки казковий дискурс є маловивченим.

Казки – це невичерпне джерело інформації про історію, спосіб життя, менталітет та інші національно-специфічні риси кожного з культурних осередків.

Індивідуальна картина світу має фрагментарний характер, оскільки, організуючись та узагальнюючись у певні смислові сприйняттєві комплекси, вона універсалізується та створює національну, а потім загальнолюдську мовну картину світу. Одним із типових фрагментів мовної картини світу є світ казки. Поряд з міфами, казки – найархаїчніші текстові структури [1]. А це означає, що вони репрезентують близьку до міфологічної структуру мислення, тому казка містить сталі смислові комплекси, розуміння та інтерпретація яких проливає світло на проблему індивідуального мислення та мислення взагалі.

Казковий дискурс подає смислові конотації як такі, що формують його семантичний потенціал, впливають на смислові компоненти та специфікують дискурсивні ситуації. Смислові компоненти є елементами інформаційної системи, яка містить дані про потенційно можливі казкові ситуації [2]. Учасники ситуації, добираючи необхідні елементи із інформаційної системи, інакше інформатори, конструюють безпосередньо дискурсивні ситуації.

Глибинний аналіз казок показує, що їх тексти характеризуються категоріями інформативності, завершеності, зв'язності та дискретності.

У казках виокремлюються типові як для англійців, так і для українців, а також притаманні окремо кожному з цих етносів концептосфери – сукупність взаємозумовлених концептів. Наприклад, концепт «людина» притаманний як українському, так і англійському казковим дискурсам. Проте, зважаючи на відмінності експресивних засобів різних мов та світосприйняття представників різних етносів, цей концепт екстеріоризується по-різному.

У казках імена героїв мають стилістико-семантичне навантаження, відображаючи спосіб життя героя, риси його характеру або якісь унікальні

якості, притаманні лише йому. Наприклад: англ. - *Kate Crackernuts, Johnny-Cake, Mr. Fox, Lazy Jack, Mr. Vinegar* і т.д.; укр. – *Кирило Кожум'яка, Котигорошко, Іван - Побиван*, і т.д.

Крім того, казкам обох мов притаманний концепт флори і фауни, який втілюється у наявності тваринних та рослинних персонажів. Наприклад: англ. – “*The Rose-Tree*”, “*Titty Mouse and Tatty Mouse*”, “*The Story of the Three Bears*”, “*The Cat and the Mouse*” і т.д.; укр. – “*Їжак та заєць*”, “*Коза – дерева*”, “*Півник і двоє мишенят*”, “*Цап та баран*”, “*Про жар – птицю та вовка*” і т.д. [3]

Концепти часу і простору в казковому дискурсі є нереальними, вигаданими. Текст казки занурений в життя мрійників, казкар запрошує читача приєднатися до цього чарівного світу вигадки й фантазії.

Зважаючи на відмінні мовні та культурно – етнічні особливості англійського та українського народів, концептосфери часу і простору виражаються в казках по-різному. Наприклад:

а) англ. *once upon a time, in the days gone by there was once upon a time, long ago, a dinnatany years ago* – укр. *були собі, колись жили собі, колись-то давно, не за нашої пам'яті* і т.д.

б) англ. *lived in the sea, lived in the forest, lived in the North country, from far and near, at the World's end* – укр. *був у селі, жили собі в густому лісі, колись був у Києві, була собі в гаю хатка* і т.д.

Мова казки вражає читача своєю красою та експресивністю, багатством використання різноманітних стилістичних засобів, таких як епітети й метафори, гіперболи і літоти, різноманітні види повторів. Наприклад: англ. *glassy hills, a goodlier man, to marry the moon, teeny-tiny* – укр. *золота кожушина, хвостище-помелище* і т.д.

Казка не лише зачаровує нас світом дивовижних істот, а й має дидактичний характер, втілює в собі мудрість багатьох поколінь. Для лінгвістів казка цікава ще й тим, що є невичерпним джерелом прислів'їв та приказок, специфічної лексики та особливих синтаксичних конструкцій.

1. Галич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
2. Потницька Т. Н., Мельникова О. Ю. Функция выразительных средств в стиле сказок О. Уайльда // Лингвостилистические проблемы организации речевого сообщения: Сборник научных трудов. – Днепропетровск: ДГУ, 1985. – С. 77-88.
3. Українські народні казки / Упоряд. Н. І. Тищенко. – К.: Веселка, 1985. – 166с.

Масько, Г.А. Типологія концептів у казковому дискурсі (на матеріалі англійських та українських казок) [Текст] / Г.А. Масько; наук. кер. Н.І. Чернюк // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 102-104.